

Rendkívül való Toldalék.

A' Magyar Kurir 82-dik darabjához.

Historiai Akták.

1-ső Henrik (Christoph), a' Hayti (Sz. Domingói) lakosokhoz: —

„Mi úgy ítélünk, hogy a' mostani kedvező környülállások között, midőn a' szabad elme' gondolkodásai azon veszedelmes időökön, melyekben a' népek az elnyomattatás alatt sohajtoztak, ismét győzedelmeskedni láttatnak, 's midőn az Európai Monárkhák az összeszezártott Státusoknak boldogittatásokban foglalatoskodnak, nekünk is szükségös leszen felemelni a' mi szavunkat. —

„Az egész világ tudja, hogy mi több mint 150 esztendőktől fogva gyötrődünk a' rabszolgaságnak legkegyetlenebb járná alatt, 's megvettetésre és minden kínokra kárhóztatva voltunk. A' fő vezér *Toussaint-Louverture*' kormányozása alatt felelevenedett vala ugyan *Hayti* a' maga hámvábolbanem Generális *Hedouwillenc*: a' maga seregeivel lett megérkezése, veszedelmes sebet ejtett nyugodalmas állapotunkon. Minekélőtte ő szigetünkről eltávozott volna, köztünk mindent összeszezárt, a' meghasonlás' tüzet köztünk felgerjesztette, 's a' hazafiak között való hadakozás' szövetségét meggyújtotta; patak' módjára kellett kiomlani a' vérnek, minekelőtte a' tsendességet helyre lehetett volna állítani: holott *He-douville* ideérkezése előtt, *Toussaint-Louverture* a' maga atyai kormányozása alatt, a' törvények' uralkodását, a' jó erköltsöt, a' kegyességet, a' tanulást, a' szorgalmatoskodást, 's a' mezei munkát és kereskedést, vissza hívta vala, sőt a' fejér (Európából ide költözött) plántás gazdáknak, kolonistáknak is annyira pártjokat fogta, hogy tulajdon unokaötsét *Moyses* Generálist is feláldozta azért, hogy nem tartotta-meg a' kolonistáknak oltalmaztatások eránt eleibe

adott parantsolatokat. A' Frantzia országloszékbe helyeztetett nagy bizodalom okozta, hogy a' mikor a' Frantziák a' sziget mellé kikötöttek, regularis seregeink, földmívelés végett a' tartomány' belső részeire széllyel oszolva lévén, ide oly könnyen kiszálhattak. Így voltak a' környülállások az alatt, mikor az *Amiens*i alkudozások folytak. Mihelyest ez az *Amiens*i békesség megkötetett, egy rettenetes Frantzia hajós sereg jelent-meg egy nagy számú armárával partjaink mellett, a' mely ide kiszállván, hennünket, bátorságos állapotunkban meglepett. Egy megvilágosodott gondolkodású nemzetől egy barbarus armáda érkezett hozzánk, azzal a' bűnös célzással, hogy egy tsendességben élő, kipallérozott egész nemzetet, vagy semmivé tegyen, vagy pedig ismét és örökre a' rabszolgaság' békójába verjen. Mindent elkövettek, hogy gonosz célzásokot elérhessenek; a' mi Frantzia országban tartózkodott minden fele, fejér fekete Generálisainkat, még a' *Louverture*' gyermekeit is; ráá vettek és elhozták erre a' probatételre. Ezeket is, mint minket magunkat, az *El-ső Konzul* próklamátziói által tsaltak vala meg, melyek az áruláknak mesterséges remekei voltak, 's a' melyekben ő így szólott hozzánk: — „Az Isten és a' Reszpublika előtt minnyájan egyenlők és szabadok vagytok. — holott Generális *Beckernek* meghatározott módon megparantsolta vala a' rabszolgaságnak visszaállittatását —

„A' mi fő vezérünk *Louverture*, magát, néhány hónapokig való ellentállás után megadván, hivatalát letette, 's nyugodalomra ment. A' békesség, melynek feltételei a' sziget' függetlensége és szabadsága valának, alig köttetett-meg, hogy a' Frantziák a' magok rontásra és rabszolgaságra célzó systemájokat munkába vévén, hogy

ezelőzásaikat annál könnyebben elérhessék, meghatározták, hogy *Louvertüret* fogására vigyék. Ötöt, hoimi semmi fogások alatt *Panquudie* nevű lakóhelyében, mepleptek, 's lántzra lévén a *Herkules* nevű Frégáton Frantzia országba vitték; 's egész Európa előtt tudja van, hogy ő azután miként mult-ki, Franche Comtében a *Joux* nevű várban, kinok és inségek között, a világból. Ezen időtől fogva a legiszonyatosabb undokságoknak theátroma vala ezen sziget; az emberi jusok lábbal tapodtattak; a *Hayti* lakosok eladattak idegen plántálóknak, 's az előkelőbbek Frantzia országba vitettek-el, a hol az országúta' tsinálása, a gályák' lántzai, és tömlözetek várják őket. Az Európából jött plántálók ismét vissza kapták jusaikat, és mi az ő szolgálkává lettünk; ezen időben jött-ki a *Bonaparte* leggyalázatosabb Dekretoma, melly által a rabszolgaságnak visszaállítását megerősítették, 's a mellyet *Herkules*, egy aruióvá lett Szeretsen tiszt, hozott ide Frantzia országból. Most már ismét fegyvert kezdett a népnek nagy része fogni, 's a Frantziák' vezére *Becher* a legundokabb dolgokat követte-el. Azt a szelid természetű Generális *Mauregást* elfogtatván, az Admirális hajóra vitette, az árbotzfához köttette, 's tsufághol a két vállaira, két, Generálisí válh-bojtot akasztatott, 's a fejére olyan szegekkel, a milyenekkel a hajókat tsinálják, egy megavült Generálisí kalapot szegeztetett-fel, 's ilyen állapotba, min-kútánna a Kannibálok' dühössége a kegyetlenkedéssel megelégedett, ötöt, a feleségével és gyermekeivel egyetemben a tengerbe vetették. —

„Most már a kegyetlen *Rochambeau* uralkodása következett-el. — Ez a tsuda állat, ez a *Bonaparte* méltó ágense, nem kedvezett semmi nemű embernek, sem gyermeknek sem öregnek; e' fellyül mult minden régi és új időbeli gonoszoknak legundokabb kegyetlenkedésséket; akasztófák állottak mindenütt; a vízbefuifasztás min-

denült folyamatban volt; ezerént ölettettek legnagyobb irtóztatósággal az emberek; égető kazalfák személtettek minden felé. A' kinzásnak azt az új módját találta-fel, hogy az embereket, ferjfit, aszszonyt minden külömbség nélkül, mezítelen, rakasra rakatván, hűdöskö-gőz által fejtatta-meg. Esztelen dühösségében annyira ment, hogy tsordával hozatta ide a szigetre az ember-evő kutyákat, mellyek egy jó famíliából származott Frantzia által vezéreltettek, és a' mellyeknek százaunként vetettek oda az emberek, hogy szelylet szaggassák és meg egyék őket. Ezek a kutyák éppen oly dühösök voltak, mint az ő ura. Azon 21 hónapok alatt, mug a' Frantziák a szigeten voltak, szoros megvissgáltatás szerint több mint tizenhat ezren elvesztek, a' leirt kínos halál által, lakosain; egyéb inségek miatt 's a' vereke-leésekben pedig többen, mint két anyyin. A' Frantziák megbo nályosították kegyetlenségük által *Pisarro*, *Cortez* és *Vodcvilát*, az új világunk emez özszerontóit. Még is mind ezek mellett az ő iparkodásaik mellett is olyan szerentések valánk mi, hogy elkergettük magunk közzül ezen elnyomóinkat, melly után, hogy az idegen uralkodástól magunkat örökre megszabadítsuk, a' nép' képviselőinek 1814-ben Januarius 1-ső napján, tartott gyűlésekben a' *Hayti* függetlenségét közönséges modon proklamáltuk, 's megesküdtünk, hogy készebbek leszünk meghalni, mint a' rabszolgaságra vissza térni. Mi meg fogjuk tartani tudni ezen esküvést. Thronusra lett ülésünktől fogva a' vala mindenkori gondolkodásunk, hogy a' *Hayti* nép' nevet és méltóságát felemeljük, a' melly munkában az igazság és a' nemzeti jusnak megbetsülése kormányozzák princípumainkat. A' földművelés és kereskedés, a' Státus' boldogságának ezen tsatornái, legkülönösebben védelmeztetnek; gazdag aratások valának szorgalmatoskodá-unknak gyümöltsei; az idegen nemzetek feles szer-

zeményeinket kivítették, kivált az 1812, 1813, és 1814-dik esztendőben. —

„Ezen állapotban várjuk mi az Európai Hatalmasságok közzé vissza tért szabad elmével való gondolkodástól azt, hogy ők a' mi függetlenségünket megismerik. Híjába való lenne az a' próba, hogy minket erőszak vagy elcsábíttatás által réá lehessen venni, hogy magunkat ismét idegen uralkodás alá adjuk. Mi egy Hatalmasságot sem akarunk illetni azzal a' gyalázzattal, hogy azt bínnók felőlle, hogy attól a' fántásta reménségtől táplálódjék, hogy a' maga hatalmát *Hayti* szigeten fegyveres erő által helyre állíthatja; mert minden próbátételei hajótörést szenvednének, és rettenetes módon vissza igazíttatának. Mi, a' Kolonistáktól, ezektől az emberkupeztektől, és szerentsétlenség tanátsosaitól kiadatott veszedelmes plánumokat és emlékeztető írásokat (*memoireseket*), esmérjük: de nem szeleskedünk ha azt hisszük, hogy ő Felsége 18-dik *Lajos*, *Hayti* függetlenségének megismerésében, a' maga testvérenék a' szerentsétlen 16-dik *Lajosnak* az Északi Amerikai egyesült Státusok eránt műtatott magaviseletét, fogja követni. —

„Mi azoknak a' kereskedést folytató Hatalmasságoknak, a' kik vellünk ezen tekintetben közösülésre akarnak lépni, barátságunkat, 's az ő békességes indúlatú alattvalóinknak, a' kik a' mi saigetünkre kiállván, itt magokat a' mi szokásainkhoz és törvényeinkhez alkalmaztatják, Királyi oltalmazásunkat ajánljuk. Mi, mint egy szabad népnek Királya, 's mint katona kenyéren élt ember, nem félünk sem a' badokozástól, sem az ellenségtől, a' mellyel megverekedni kéntelenek lennének. Közönséges módon kinyiladoztatjuk, hogy mi semmi olyan égygyezésre, semmi feltételre réá nem állunk soha, a' mellyek a' *Hayti* nemzet betsületének, szabadságának, és

függetlenségének ártalmasok lehetnének; esküvésünkhöz hűségesek lévén, hazánknak omlásai alá akarjuk temettetni magunkat inkább, hogy sem politikai jusainkat megsértetni megengedjük.

„Költ a' mi palotánkban Sans-Souci-ban, September, 18-dik napján, 1814-ben, függetlenségünknek 11-dik, Országlásunknak 4-dik esztendejében. —

Aláírták: — — — *I-ső Henrik.*
A' Király' parantsolatjára: — Gr.
Limonade, külső dolgokra ügyelő
Minister Státustitoknak.

Tudományos Dolgok.

Jelentés.

A' Pesti Királyi Universitásnak Physiologiát és Anatómiát tanító igen érdemes Professora *Lenkossfék Mihály* Ur, a' ki már több nevezetes Munkái által esmeretessé lett a' tudós világ előtt; új érdemeket szerzett magának az által, hogy a' természeti tudományoknak újabb találmányok által lett gyarapodásokat meggondolván, egy az *emberi természetnek* tudományos előadását magában foglaló Munkát készített, a' mellyet tulajdon tapasztalásaira építve, és sok új találmányokkal megbővíve már nyomtatás alá is bocsátott.

A' Munka, a' mint ezt az e' felőldeák nyelven kiadatott tudósításokból látjuk, öt darabban jó ki ugyantsak Deák nyelven, melynek két első darabja a' *Közönséges Physiologiát* (*Physiologiam generalam*) a' három következő darabok pedig a' *Különös Physiologiát* (*Physiologiam specialem*) foglalják magokba. — Az I-ső darab most Október végével megjelenik; a' II-dik Deczember végére; a' III-dik a' jövő Mártziusban és

a' két utolsó is még a' jövő esztendőben ki-
nyomtatódik, A' mint a' felőle tett Jelen-
tés, melly egyszermind a' nyomtatás mi-
népúségének mustrájául szolgál, mutatja,
mind a' papiros, mind a' nyomtatás igen
szép; a' formája nagy 8-tzad rétt.

Az Érdemes Szerzőnek az a' kívánsá-
ga, hogy a' Munkának egy némelly Exem-
plárjait Előfizetésre bocsássa, úgy, hogy az
egész Munkának, melly 120 árkusból fog
állani, 20 forint Váltótzedula lesz e' sze-

rént és az előre leteendő ára, és ez a' jövő
Januárius végéig elfogadódik. Azontúl a'
könyvnek 30 for. lesz az ára. A' mai rend-
kívülvaló drágaságát a' papirosnak és a' nyom-
tattatásnak gondolóra vévén, ez igen illen-
dő ára egy ilyen betsű és nagyságú mun-
kának.

Az Előfizetést Pesten Eggenberger
Könyváros Bétsben pedig Professor Márton
József Ur, (a' kinek lakása van: am Haf-
nersteig Nro. 754 beym goldenen Adler)
elfogadják.

Erdélyből September 26 - dikán.

Egy együgyü Aszszony Szent Ferentz napjára
E' szives Verseket teszi a' postára.
Jó Királyunk Atyánk, távol vagyunk Tőled,
De, szívünk érted él, nyelvünk szól felőled.
Az Égen lévő nap jóltévő sugára
A' Földre is lehat mindenek' javára.
Igy érezzük, mi is a' jót, a' mit teszel,
Mellyért tőlünk áldást, 's szeretetet veszel,
Most is az Ellenség' megalázására
Szent Személyed kiáll tsata' piattzára.
Bizonyítja is a' Rád szálló Ditsósség
Hogy az igaz Ügyet el nem hagyja az Ég.
A' Szent Kötelesség, a' mellyel tisztelem
Jó Királyom', 's Atyám', ezt iratja velem:
Koronáid' Fénnjét, a' hol most neveled
Az Ellenség' Földén, Angyal légyen Veled.
Vess örökre gátot Ellenségeidnek,
Jőjj vissza, hozz áldást hív jó népeidnek
Uralkodj békével, boldogul, 's hosszason,
A' mint kegyelmesen, úgy igazságosan.
Koronánk' Reménye, Hazánk Örökösse,
A' mi bölts, jó, 's igaz, ezt mind öszvekösse.
Álhatatos Attyát válaszsza tükörül,
'S e' leszz az a' minek, a' két Haza örül.
Az is ki nagy Nevét viseli Attyáuak,
Fényljen mintegy köve a' Szent Koronának.
Ez Uralkodó' Ház fényes ditsóssége
Tartson, míg el nem jön a' Világnak vége.